

BOUWSTENENNOTITIE

Omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul

gemeente Valkenburg aan de Geul

3 MEI 2021

Contactpersoon

**TEAM FYSIEKE
ECONOMISCHE
ONTWIKKELING**

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Doel notitie	6
1.3	Achtergrond	6
1.4	Ambitie	7
1.4.1	Relatie ambitiedocument implementatie Omgevingswet	7
1.4.2	Ambitie omgevingsvisie	7
1.5	Afbakening	9
2	BOUWSTENEN	10
2.1	Beleidsinventarisatie	10
2.2	PlanMER	10
2.3	Bouwstenen ketenpartners	12
2.4	Sustainable Development Goals	12
2.5	Trends en ontwikkelingen	13
2.5.1	Energietransitie	13
2.5.2	Klimaatadaptatie	13
2.5.3	Biodiversiteit	13
2.5.4	Mobiliteit	14
2.5.5	Voorzieningen	14
2.5.6	Woningmarkt	14
2.5.7	Toerisme en recreatie	15
2.5.8	Economie	15
2.5.9	Gezondheid	16
3	UITGANGSPUNTEN	17
3.1	Uitgangspunten	17
3.1.1	Uitgangspunten	17
3.1.2	Kostenverhaal	17
3.2	Sturingsfilosofie: richtinggevende keuzes	19
3.3	Sturen of loslaten: de gemeentelijke rolverdeling	20

4	KERNOPGAVEN OMGEVINGSVISIE	23
4.1	Opgaven duurzaam ruimtelijk raamwerk	23
4.2	Opgaven aantrekkelijke omgeving voor wonen, werken en recreëren	24
4.3	Architectuur en cultureel erfgoed	24
4.4	Een gezonde en veilige leefomgeving	25
5	OPBOUW OMGEVINGSVISIE	26
5.1	Deel 1: algemeen deel	26
5.2	Deel 2: gebiedsgericht deel	27
5.3	Digitale omgevingsvisie	28
6	PARTICIPATIE	29
7	PROCES EN PLANNING	30
	COLOFON	32

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

In 2019 heeft de gemeente Valkenburg aan de Geul het ambitiesdocument implementatie Omgevingswet opgesteld, waarin het proces wordt beschreven hoe de gemeente de komende jaren de implementatie van de Omgevingswet gaat oppakken. Daarin heeft de gemeente zichzelf de ambitie gesteld om eind 2022 de omgevingsvisie vast te stellen. Het opstellen van deze omgevingsvisie is een belangrijk en complex proces voor de gemeente Valkenburg aan de Geul. Om dit proces goed te doorlopen en af te ronden is het belangrijk om duidelijke bouwstenen vast te stellen.

De bouwstenennotitie vormt het vertrekpunt voor de omgevingsvisie en is als volgt opgebouwd. In dit eerste hoofdstuk wordt op de eerste plaats het doel van deze notitie en de achtergrond beschreven. Vervolgens wordt kort ingegaan op de relatie met het ambitiesdocument waarin 8 leidende ambities zijn geformuleerd voor de implementatie van de Omgevingswet voor onze gemeente. Dit hoofdstuk sluit af met de afbakening van de omgevingsvisie. Door de gekozen afbakening wordt de gemeente opgedeeld in verschillende gebiedstypen. Hierdoor is het mogelijk om binnen het gehele grondgebied gerichte kaders mee te geven voor de verschillende gebieden die binnen de gemeente aanwezig zijn.

Hoofdstuk 2 gaat over de bouwstenen van de omgevingsvisie. De belangrijkste bouwstenen zijn: de uitgevoerde beleidsinventarisatie, het onderzoek naar de PlanMER-plicht, de input die verkregen is van de ketenpartners, de analyse van de Sustainable Development Goals alsmede de trends en ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en aandachtspunten vormen bij het opstellen van de omgevingsvisie, zoals energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, mobiliteit, voorzieningen, woningmarkt, toerisme en recreatie, economie en gezondheid. De omgevingsvisie brengt verschillende beleidsdoelen en belangen samen, die elkaar vaak versterken, maar soms ook onderlinge spanning opleveren. Het samenbrengen van de verschillende bouwstenen in één visie vraagt om het maken van keuzes. Door het maken van richtinggevende keuzes en het stellen van prioriteiten geeft de omgevingsvisie een duidelijke koers aan met betrekking tot de kwaliteiten die de gemeente wil behouden en versterken en de ontwikkelruimte die de gemeente wil bieden. Dit kan per gebiedstype verschillen.

De omgevingsvisie van Valkenburg aan de Geul is een integrale en uitnodigende omgevingsvisie op hoofdlijnen waarin de identiteit van de gemeente als geheel, haar kernen en het landelijk gebied wordt uitgewerkt en waarbij de samenleving gericht wordt betrokken. Uitgangspunt voor de omgevingsvisie is dat het bestaande beleid wordt gevalideerd waarbij in het kader van de integraliteit tevens wordt gekeken naar de samenhang tussen de verschillende beleidsdoelen. Waar nodig vindt een actualisatie plaats voor wat betreft invalshoek en standpunten. De gemeente volgt daarmee een consoliderende/ onderscheidende strategie, die is ingegeven vanuit het feit dat de identiteit van de gemeente en haar inwoners, waarden en kernkwaliteiten bekend zijn en niet snel zullen veranderen.

In hoofdstuk 3 zijn de uitgangspunten voor de omgevingsvisie zijn opgenomen.

De omgevingsvisie wordt opgesteld aan de hand van vier pijlers. Per pijler worden de hoofdlijnen van het beleid integraal beschreven. Het gaat om de volgende vier pijlers:

1. Duurzaam ruimtelijk raamwerk.
2. Aantrekkelijke omgeving voor wonen, werken en recreëren.
3. Architectuur en cultureel erfgoed.
4. Een gezonde en veilige leefomgeving.

Deze pijlers zijn de 'kapstok' voor de omgevingsvisie en vormen daarmee de basis voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving, waarbij de koppeling met het sociale en economische domein eveneens naar voren komt.

In hoofdstuk 4 worden de vier pijlers nader toegelicht en is voor elke pijler een kernopgave geformuleerd, die de 'koers' van de gemeente voor de looptijd van de omgevingsvisie bepaalt.

In hoofdstuk 5 is de opbouw van de omgevingsvisie weergegeven. Dit gebeurt in twee delen: een algemeen deel en een gebiedsgericht deel. Dit geeft de mogelijkheid om de omgevingsvisie vanuit het bestaande beleid thematisch op te bouwen en de vertaalslag te maken naar de gebiedsgerichte uitwerking waar deze thema's fysiek samenkomen. Tevens wordt in hoofdstuk 5 de digitale vormgeving van de omgevingsvisie nader toegelicht.

Hoofdstuk 6 gaat over de participatie en het Participatieplan. Participatie en communicatie worden voor inwoners én overheid steeds belangrijker. De Omgevingswet stimuleert initiatiefnemers en de gemeente om belangen, meningen en creativiteit op tafel te krijgen vóódat een vergunning wordt aangevraagd of een besluit wordt genomen. De wet geeft de gemeente de vrijheid eigen keuzes te maken hoe zij om wil gaan met participatie en welk proces daar bij past. De locatie, het soort besluit, de omgeving en de betrokkenen zijn immers elke keer anders. Ook het moment waarop participatie start, verschilt per keer; participatie is altijd maatwerk.

Tot slot worden in hoofdstuk 7 het proces en de planning op hoofdlijnen om te komen tot een vastgestelde omgevingsvisie kort beschreven.

1.2 Doel notitie

Met de notitie stelt de raad kaders vast voor de ambitie die de gemeente heeft met de omgevingsvisie en het proces van totstandkoming.

De ontwikkeling van de omgevingsvisie is een adaptief proces. Het is een nieuw beleidsinstrument voor gemeenten en is vormvrij van opzet. Ook het Rijk met de Nationale omgevingsvisie (NOVI), de provincie Limburg met de provinciale omgevingsvisie (POVI) en de buurgemeenten gaan aan de slag of zijn al bezig met het opstellen van hun omgevingsvisie. Hun keuzes kunnen invloed hebben op de opzet en inhoud van onze omgevingsvisie en andersom. De omgevingsvisie is bindend voor het bevoegd gezag dat de visie opstelt. De relatie en afstemming met de buurgemeenten is echter van groot belang vanuit regionaal oogpunt.

Dit betekent dat er in het proces van totstandkoming voldoende flexibiliteit moet zijn om in te kunnen spelen op zaken die we nu nog niet kunnen overzien. Deze notitie fungeert daarmee als kompas. Mocht het nodig zijn om gedurende het traject belangrijke aspecten in deze notitie bij te stellen, dan wordt dit middels een raadsinformatiebrief aan de gemeenteraad kenbaar gemaakt.

Hierbij wordt opgemerkt dat het opstellen van de omgevingsvisie vooruit loopt op de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Deze notitie is gebaseerd op de huidige inzichten in de wet.

1.3 Achtergrond

Op 1 januari 2022 treedt de nieuwe Omgevingswet (Ow) in werking. Met de invoering van de Omgevingswet worden ook nieuwe instrumenten geïntroduceerd. Deze 'kerninstrumenten' van de wet vragen om een andere aanpak dan de 'oude' instrumenten zoals we die kennen uit de thans geldende Wet ruimtelijke ordening (Wro). De komst van de Omgevingswet is meer dan een instrumentele verandering, het raakt ook de cultuur en werkwijze van de gemeentelijke organisatie. De rolverdeling tussen de gemeenteraad en het college wordt opnieuw gedefinieerd, de relatie tussen de gemeente en de inwoner kan veel dynamischer worden en de Omgevingswet biedt meer ruimte om samen met - maatschappelijke en commerciële - partners tot initiatieven te komen. Tevens wordt het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ontwikkeld. Het DSO is een voorwaarde voor het werken met de nieuwe Omgevingswet.

Maatschappelijke vraagstukken worden steeds complexer. De implicaties hiervan op de fysieke leefomgeving worden eveneens steeds complexer, waardoor het voldoen aan de wensen uit de maatschappij een steeds grotere uitdaging wordt. Dit vraagt om andere werkwijzen en een meer samenhangende benadering van initiatieven vanuit de samenleving. De Omgevingswet biedt hiervoor kansen en mogelijkheden.

De Omgevingswet zet in op:

5. het vergroten van inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksgemak van het omgevingsrecht en daarmee het vergroten van transparantie;
6. een samenhangende integrale benadering waarbij de leefomgeving centraal staat;
7. de vergroting van de bestuurlijke afwegingsruimte met meer ruimte en flexibiliteit voor ruimtelijke initiatieven, binnen gekozen kaders;
8. een versnelling en vereenvoudiging van procedures en een samenhangende integrale benadering van beleid, besluitvorming en regelgeving.

Het opstellen van een omgevingsvisie is verplicht (art. 3.1 en 3.2 Ow) en bindt alleen de vaststellende overheid (zelfbinding). De Omgevingsvisie dient uiterlijk 31 december 2024 door de gemeenteraad te zijn vastgesteld.

De omgevingsvisie is vormvrij, maar moet in elk geval de volgende elementen bevatten (artikel 3.2 en 3.3 Ow):

- Beschrijving op hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.
- Hoofdlijnen van voorgenomen ontwikkelingen, gebruik, beheer, bescherming en behoud van het grondgebied.
- Hoofdzaken voor de fysieke leefomgeving te voeren integraal beleid.
- Rekening houden met het voorzorgsbeginsel, beginsel van preventief handelen, beginsel van bronaanpak en het beginsel van de vervuiler betaalt.

Daarnaast moet de visie een digitaal raadpleegbaar document zijn, afgestemd worden met andere bestuursorganen en de resultaten bevatten van de participatie.

1.4 Ambitie

1.4.1 Relatie ambitiedocument implementatie Omgevingswet

Het opstellen van de omgevingsvisie is één van de onderdelen in het ambitiedocument implementatie Omgevingswet die de gemeente Valkenburg aan de Geul op 17 januari 2020 heeft vastgesteld. In dit ambitiedocument wordt het proces beschreven hoe de gemeente de komende jaren stapsgewijs de implementatie van de omgevingswet gaat aanpakken. De gemeente heeft hiervoor acht leidende ambities opgesteld:

Ambitie 1: We kiezen voor kwaliteit en zorgvuldigheid

Ambitie 2: We bouwen stapsgewijs aan onze ambities

Ambitie 3: We werken integraal

Ambitie 4: We betrekken de samenleving gericht en actief

Ambitie 5: We werken stapsgewijs van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'

Ambitie 6: De omgevingsvisie bepaalt de integrale koers en de inzet van andere instrumenten

Ambitie 7: Het omgevingsplan geeft helder inzicht en is eenvoudig in gebruik¹

Ambitie 8: Digitalisering is op orde

Deze ambities zijn leidend bij het opstellen van de omgevingsvisie. Voor ambitie 7 geldt dat bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt nagedacht over het 'eenvoudig' doorvertalen van de omgevingsvisie naar het omgevingsplan. Tevens heeft de gemeente in dit ambitiedocument 1 januari 2023 als streefdatum benoemd waarop de omgevingsvisie moet zijn vastgesteld.

1.4.2 Ambitie omgevingsvisie

De identiteit van Valkenburg aan de Geul

De omgevingsvisie moet passen bij de identiteit, het DNA, van de gemeente en ervoor zorgen dat dit DNA behouden blijft en waar nodig versterkt wordt. Daarnaast moet de omgevingsvisie in de genen van de gemeentelijke organisatie zitten en wordt de visie ook een document waarin het DNA van de gemeente nadrukkelijk aanwezig is.

Integraal

De ambitie van de gemeente is een integrale en strategische omgevingsvisie voor de gemeente Valkenburg aan de Geul op te stellen waarin het gemeentelijk beleid (bestaand, en waar nodig geactualiseerd) voor de fysieke leefomgeving is opgenomen.

Deze integrale omgevingsvisie op hoofdlijnen is opgesplitst in deelgebieden maar wel in samenhang binnen het overkoepelend grondgebied van Valkenburg aan de Geul. Integraal betekent dat de visie betrekking

¹ Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied en is een uitwerking van de hoofdlijnen uit de omgevingsvisie.

heeft op alle terreinen van de fysieke, sociale en economische leefomgeving zoals : ruimte, duurzaamheid, water, gezondheid (o.a. bewegen en sport), milieu, bodem, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur, economie, toerisme en recreatie, wonen en cultureel erfgoed. Het gaat hier om een samenhangende visie op strategisch niveau en nadrukkelijk niet om een optelsom van beleidsvisies voor de diverse domeinen.

Het opstellen van een omgevingsvisie is voor de gemeente de kans om het grondgebied integraal te benaderen, maar met oog voor de ontwikkelingen in de afzonderlijke dorpskernen en het landelijk gebied. De omgevingsvisie vormt het kader op hoofdlijnen voor alle aspecten van de fysieke leefomgeving, waarbij ook de belangen en doelstellingen uit het sociale en economische domein worden meegenomen in de afwegingen die moeten worden gemaakt. De gemeentelijke omgevingsvisie vormt de basis voor de verdere uitwerking in programma's en het omgevingsplan.

Hierbij wordt opgemerkt dat het voor de gemeente ook belangrijk is dat ze aansluiting blijven houden met de buurgemeenten en de regio; de gemeente wordt steeds meer afhankelijk van wat er in de omgeving gebeurt.

Uitnodigend en gebruiksvriendelijk

De omgevingsvisie dient uitnodigend te zijn: door het schetsen van het gewenste toekomstbeeld wil de gemeente bereiken dat de visie een inspiratiebron vormt voor nieuwe ideeën en initiatieven.

Bij nieuwe plannen, ontwikkelingen en vraagstukken werkt de omgevingsvisie als een afwegingskader.

Tegelijkertijd heeft de gemeente ook de verantwoordelijkheid om het algemeen belang te waarborgen. Dit vergt dan ook een goede beschrijving van de rol(len) van en de samenwerking tussen gemeente en haar partners: waar staat de gemeente voor aan de lat en wat verwacht de gemeente van haar inwoners, ondernemers en organisaties. De omgevingsvisie wordt hiermee ook een belangrijk sturingsinstrument voor de uitvoering. In dit kader dient de omgevingsvisie ook een gebruiksvriendelijk en overzichtelijk document te zijn.

Samenwerken

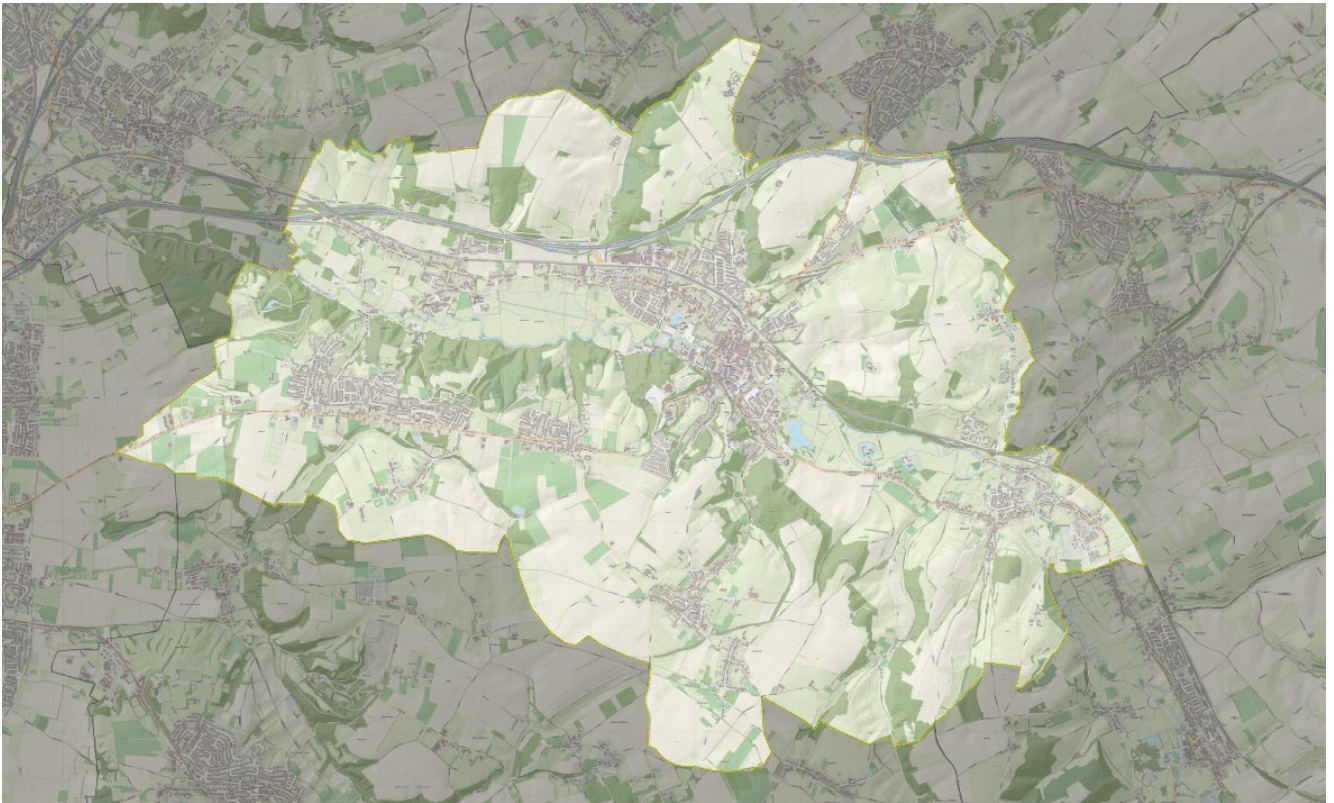
De omgevingsvisie komt tot stand door verschillende samenwerkingen. Ten eerste wordt de omgevingsvisie integraal binnen de gemeente opgesteld. Gedurende het proces wordt op specifieke momenten afgestemd met het college en de raad over de totstandkoming van de omgevingsvisie en dan met name over de keuzes die de aanvullende onderwerpen met zich meebrengen. Daarnaast wordt de ambtelijke organisatie betrokken door middel van de omgevingstafels, waarin de leden van de omgevingstafel actief meedenken en adviseren over de totstandkoming van de omgevingsvisie.

Tevens wordt de samenwerking met de ketenpartners opgezocht. De ketenpartners bepalen mede welke onderwerpen een plek krijgen in de omgevingsvisie.

Tot slot vindt er ook samenwerking met de omgeving plaats. Gedurende het proces vinden verschillende participatiemomenten plaats waar de bewoners en andere partijen binnen de gemeente Valkenburg aan de Geul kunnen bijdragen aan de totstandkoming van de omgevingsvisie. Dit is uitgewerkt in het participatieplan (zie bijlage C).

1.5 Afbakening

De omgevingsvisie wordt opgesteld voor het gehele grondgebied van de gemeente Valkenburg aan de Geul.

Figuur 1 Grondgebied gemeente Valkenburg aan de Geul

Om binnen het gehele grondgebied toch gerichte kaders mee te geven voor de verschillende gebieden die binnen de gemeente aanwezig zijn, is de gemeente opgedeeld in verschillende gebiedstypen. Ieder gebiedstype wordt gekenmerkt door een gedeelde set aan kernkwaliteiten, aandachts- en uitgangspunten en de te bepalen gebiedskoers. Door te kiezen voor een gebiedsgerichte indeling vormt de omgevingsvisie een goede basis voor de verdere vertaling naar het omgevingsplan, waarbij de hoofdlijnen uit de visie moeten worden vertaald naar concrete regels die gebonden zijn aan een fysieke locatie. Deze koppeling van visie aan een concrete fysieke locatie is ook belangrijk om de omgevingsvisie te kunnen ontsluiten in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Voor de omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul zijn, mede gelet op een logische doorvertaling naar het omgevingsplan, voornamelijk de volgende gebiedstypen bepaald:

1. Centrumkern: Valkenburg.
2. Dorpskernen: Berg&Terblijt, Broekhem, Houthem-St.-Gerlach, Schin op Geul, Sibbe en Vilt.
3. Gehuchten: Geulhem, IJzeren, Schoonbron, Strabeek, Walem, Oud-Valkenburg en Heek.
4. Bedrijventerreinen.
5. Landelijk gebied: met daarin onder meer de sub-gebiedstypen natuur, landbouw en recreatie.

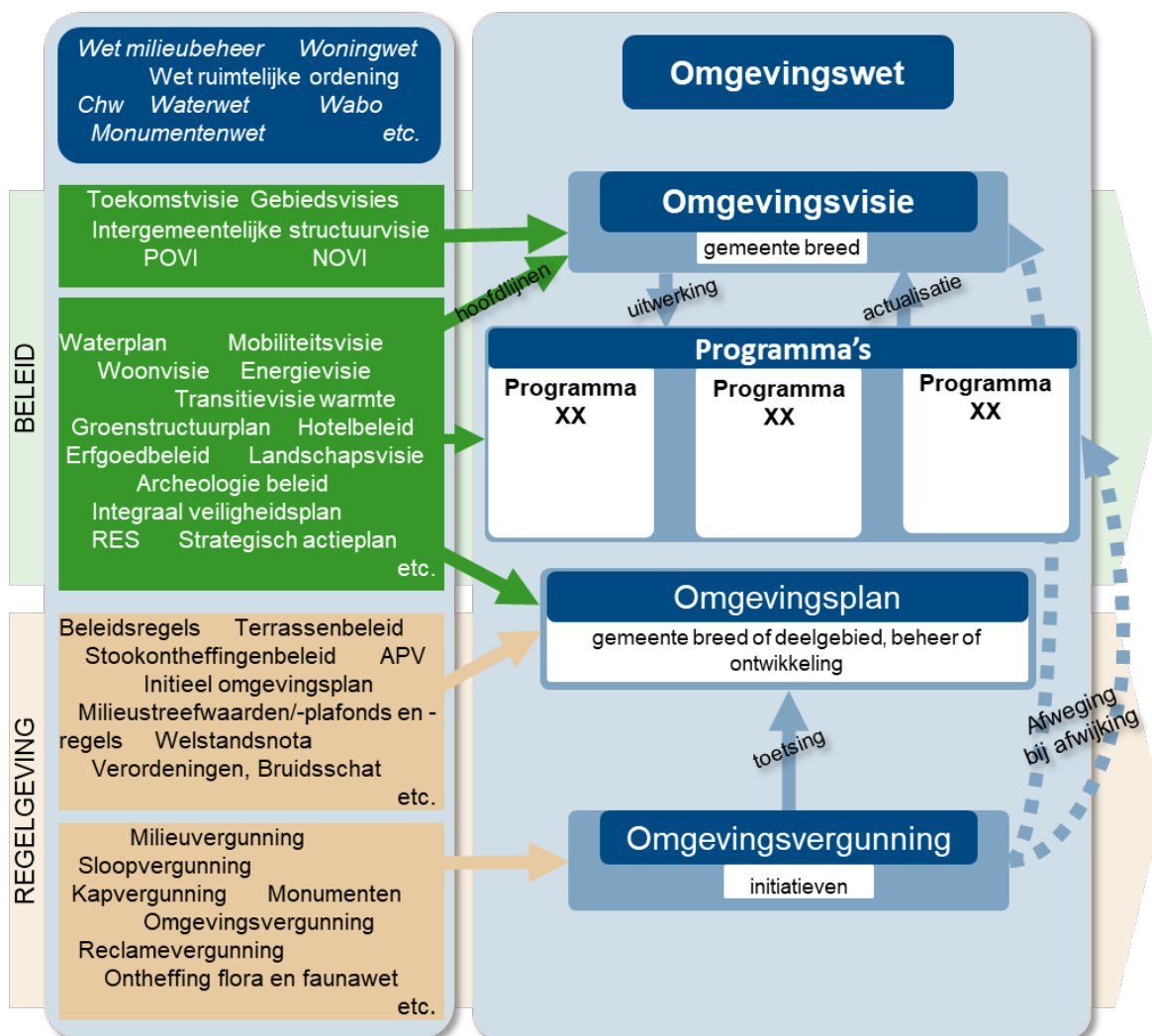
De definitieve gebiedsindeling wordt gedurende het proces bepaald.

2 BOUWSTENEN

2.1 Beleidsinventarisatie

Het samenbrengen van verschillende beleidsdocumenten in één visie vraagt om het maken van keuzes. De omgevingsvisie brengt verschillende beleidsdoelen en belangen samen, die elkaar vaak versterken, maar soms ook onderlinge spanning opleveren. Door het maken van richtinggevende keuzes en prioritering geeft de omgevingsvisie een duidelijke koers aan welke kwaliteiten de gemeente wil behouden en versterken en welke ontwikkelruimte de gemeente wil bieden. Dit kan per gebiedstype verschillen. Als startpunt voor het opstellen van de omgevingsvisie heeft een beleidsinventarisatie plaatsgevonden, waarbij de bestaande beleidsstukken per thema zijn verzameld en samengevat. Ook beleidsstukken die nu worden opgesteld staan hierin benoemd. De beleidsinventarisatie is opgenomen in Bijlage A (peildatum: 18 november 2020). Op het moment dat gestart wordt met het opstellen van de omgevingsvisie worden na de peildatum geactualiseerde en nieuwe beleidsdocumenten meegenomen.

In onderstaand overzicht is weergegeven hoe de gemeentelijke beleidsdocumenten zich verhouden tot de nieuwe kerninstrumenten onder de Omgevingswet.

2.2 PlanMER

Een omgevingsvisie moet rekening houden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel milieuaantastingen bij voorrang aan de bron te bestrijden en het beginsel dat de vervuiler betaalt.

In dit kader kan de omgevingsvisie Valkenburg a/d Geul in aanmerking komen voor het opstellen van een plan-MER. Het eerste vereiste (zie ook artikel 16.34 lid 1 Ow) is namelijk dat het moet gaan om een wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plan of programma. Daarvan is sprake als vaststelling is geregeld in wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen. En als het voor de vaststelling bevoegde bestuursorgaan en de procedure van de vaststelling zijn vastgelegd. Het tweede vereiste (zie ook artikel 16.36 Ow) is dat het plan of programma een kader vormt voor te nemen besluiten voor mer-(beoordelings-)plichtige projecten of voor het plan of programma een passende beoordeling in het kader van natuur moet worden gemaakt. De mer-(beoordelings-)plichtige projecten zijn te vinden in kolom 1 van bijlage V bij het Omgevingsbesluit.

Een 'kader' moet concreet genoeg zijn en bindend voor een later mer-plichtig of mer-beoordelingsplichtig besluit. De inhoud van een plan of programma bepaalt daarmee mede de eventuele mer-plicht.

Doelbereik staat centraal

Indien een plan-MER noodzakelijk is, wordt deze ingezet om de strategische opgaven te definiëren en de doelen te toetsen. Dit sluit prima aan op de wijze hoe plan-MER momenteel wordt ingestoken en de Commissie m.e.r. dergelijke plan-MER'en toetst. Niet zozeer de effecten staan centraal, maar in hoeverre met de uitgezette lijnen de ambities die gesteld zijn, gehaald worden. Het concretiseren van de ambities / doelstellingen en het toetsen op haalbaarheid, kansen en risico's vormen de crux van de huidige generatie plan-MER'en.

Interactie omgevingsvisie en plan-MER

Het plan-MER heeft tot doel een hulpmiddel te zijn bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. Het plan-MER biedt structuur, maakt ambities, opgaven en te maken afwegingen concreet en levert de (milieu) informatie die de afwegingen onderbouwt. Een nauwe interactie en afstemming tussen het omgevingsvisieproces en m.e.r.-proces is daarom cruciaal om het m.e.r.-instrument optimaal tot haar recht te laten komen en daadwerkelijk van waarde te laten zijn. Daarbij wordt uitgegaan van de volgende vier kenmerken:

- Meerwaarde voor de bestuurders.
- Meerwaarde voor beleidsdossiers en Omgevingsvisie.
- Meerwaarde naar de samenleving / stakeholders.
- Juridisch houdbaar.

Onderzoek planMER-plicht

Onderzocht is of voor de omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul een planMER noodzakelijk is. Bijvoorbeeld doordat er kaderstellende uitspraken in staan voor later m.e.r.-(beoordelings)plichtige plannen of projecten, van waaruit een wettelijke plan m.e.r.-plicht voortkomt. Of omdat een planMER toegevoegde waarde zou kunnen hebben in het ontwikkelproces voor de omgevingsvisie.

De bijgevoegde onderzoeksmemo naar de planMER-plicht (zie bijlage B) geeft 1) ten eerste een analyse of vanuit wet- en regelgeving plan m.e.r.-plicht ontstaat. Ten tweede gaat deze memo in op 2) de mogelijke meerwaarde van een planMER voor de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Tot slot volgt 3) de conclusie en het advies.

Wanneer een omgevingsvisie kaderstellend is voor activiteiten die m.e.r.-plichtig of m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn, moet voor de omgevingsvisie een plan-m.e.r.-procedure worden doorlopen. In de plan-m.e.r.-procedure worden de effecten van de ontwikkelingsmogelijkheden die de omgevingsvisie biedt, op een hoger schaalniveau onderzocht en afgewogen. Op de C- en D-lijst van de bijlage bij het Besluit m.e.r. komen verschillende categorieën activiteiten voor die relevant kunnen zijn voor de omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul. Zo zijn er categorieën die gaan over de aanleg, wijziging of uitbreiding van stedelijke ontwikkelingsprojecten, waaronder woningbouwlocaties (D11.2). De categorieën op de C- en D-lijst kennen ondergrenzen. Zo is bij woningbouw pas sprake van een formele m.e.r.-beoordelingsplicht vanaf 2.000 woningen per locatie. De activiteiten waarover de omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul uitspraken doet, zullen de ondergrenzen niet overschrijden. Als te zijner tijd voor één van deze activiteiten een concreet besluit wordt genomen - bijvoorbeeld de vaststelling van een omgevingsplan of de verlening van een omgevingsvergunning - is er voor de activiteiten daarom geen verplichting om een m.e.r. of een formele m.e.r.-beoordeling te verrichten. Dat betekent dat er vanuit het Besluit m.e.r. daarom geen verplichting is om voor de omgevingsvisie een plan-m.e.r. uit te voeren.

Daarnaast kan een passende beoordeling aan de orde zijn. Echter de beschikbare informatie over mogelijke ontwikkelingen is nog onduidelijk en de omvang van deze ontwikkelingen zal hoogstwaarschijnlijk zeer beperkt zijn, waardoor tevens sprake zal zijn van zeer beperkte milieugevolgen.

Gelet op voorstaande wordt geadviseerd om de eventuele planm.e.r.-plicht door te schuiven naar een volgend stadium. Dit houdt in dat bij programma's en plannen die uitgevoerd worden als vervolg op de omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul geanalyseerd moet worden of er alsnog een planMER dient te worden opgesteld.

Daarnaast wordt de gemeente Valkenburg aan de Geul in overweging gegeven om in het ontwerpproces naar de omgevingsvisie gebruik te maken van de ervaringen bij planMER'en voor andere omgevingsvisies. Dit kan onder andere helpen bij het formuleren van SMART² beleidsdoelen, en daardoor voor het formuleren van een omgevingsvisie met meerwaarde.

2.3 Bouwstenen ketenpartners

Op 15 oktober 2020 heeft een ketenpartnersessie plaatsgevonden, waaraan de volgende ketenpartners hebben deelgenomen: RUD Zuid-Limburg, Waterschap Limburg, WML, GGD, veiligheidsregio Zuid-Limburg en de provincie Limburg. Verschillende ketenpartners hebben bouwstenen aangedragen die dienen te worden meegenomen in de omgevingsvisie (Zie Bijlage C). Het betreft de 'Bouwstenen voor water en klimaat' vanuit Waterschap Limburg en WML, 'Kernwaarden gezonde leefomgeving' van de GGD, 'Bouwstenen voor milieuthema's in de Omgevingsvisie' van de RUD Zuid-Limburg (RUDZL) en 'Handreiking inbreng veiligheidsregio's in omgevingsvisies' opgesteld door Brandweer Nederland en aangedragen door de veiligheidsregio Zuid-Limburg (VRZL). De provincie Limburg heeft geen afzonderlijke bouwstenen aangedragen, daar deze reeds bekend zijn bij de gemeente. De aangeleverde bouwstenen worden hieronder kort samengevat.

De handreiking 'Bouwstenen voor water en klimaat' vormt een hulpmiddel voor gemeenten om het waterbelang integraal mee te nemen in omgevingsvisies. In deze handreiking zijn vier bouwstenen onderscheiden waar doelen aan gekoppeld zijn die meegenomen kunnen worden in de omgevingsvisie. Deze bouwstenen zijn natuurlijk water, passende bescherming, schoon water en voldoende water.

In het document 'Kernwaarden gezonde leefomgeving' worden de kernwaarden voor een gezonde leefomgeving besproken op het gebied van woonomgeving, mobiliteit en gebouwen. De kernwaarden geven handvatten om in gesprek te gaan binnen de gemeente over een gezonde leefomgeving. Het zijn waarden die idealiter in elk ruimtelijk plan, dus ook de omgevingsvisie, aan de orde komen.

Het document 'Bouwstenen voor milieuthema's in de Omgevingsvisie' bevat bouwstenen voor de verschillende milieuthema's die als handreiking dienen om deze milieuthema's in de omgevingsvisie mee te nemen. Het gaat hierbij om de thema's bodem, geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit en geur.

De Handreiking inbreng veiligheidsregio's in omgevingsvisies is gericht op het vastleggen van de inhoudelijke ambities van de veiligheidsregio en advisering op welk moment in het totstandkomingsproces van de omgevingsvisie de veiligheidsregio die kan en wil inbrengen. Hierin worden ook een aantal leidende ontwerpprincipes op het gebied van veiligheid genoemd die mee kunnen worden genomen in de omgevingsvisie.

2.4 Sustainable Development Goals

De gemeente wil graag de Sustainable Development Goals (SDGs) als kader voor duurzame ontwikkeling betrekken in de omgevingsvisie. De 17 SDGs vormen het hart van de VN-Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling die in 2015 door alle lidstaten, waaronder ook Nederland, is omarmd.

² SMART staat voor Specifiek, Meetbaar, Aanvaardbaar, Realistisch en Tijdgebonden. Het is een hulpmiddel om beleidsdoelen zo te stellen dat de voortgang gemonitord kan worden.

De SDGs omvatten de bekende pijlers 'people', 'planet' en 'prosperity', en voegen daar de pijlers 'peace' en 'partnerships' aan toe. De 17 hoofddoelen zijn nader uitgewerkt in 169 subdoelen.

Het gebruik van de SDGs geeft een breder perspectief op de leefomgeving weer. Voor deze omgevingsvisie heeft een nadere analyse van deze (sub)doelen plaatsgevonden waarmee ze vertaald zijn naar de context van Valkenburg aan de Geul.

Voor een overzicht van de SDG (sub)doelen die worden meegenomen in de omgevingsvisie zie Bijlage D.

2.5 Trends en ontwikkelingen

De omgevingsvisie biedt het kader voor belangrijke maatschappelijke opgaven in het fysieke domein. Zowel de kaders van Rijk, provincie en regio, als het bestaande beleid worden doorvertaald in de omgevingsvisie. De volgende trends en ontwikkelingen komen op de gemeente af en zijn aandachtspunten bij het ontwikkelen van de visie. Waar nodig dient voor deze trends en ontwikkelingen door de gemeente nieuw (integraal) beleid te worden geformuleerd. Uitgangspunt is dat het bestaande beleid gevalideerd wordt waarbij tevens naar de samenhang tussen de verschillende beleidsdoelen wordt gekeken in het kader van de integraliteit en waar nodig een actualisatie plaatsvindt voor wat betreft invalshoek en standpunten.

De volgende trends en ontwikkelingen worden onderscheiden.

2.5.1 Energietransitie

De energietransitie valt grofweg uiteen in de RES enerzijds en de warmtetransitie anderzijds.

In regionaal verband en op gemeentelijk niveau wordt de Regionale Energie Strategie (RES) ontwikkeld. De uitkomsten van de RES worden meegenomen in de omgevingsvisie, en vervolgens doorvertaald naar programma's en het omgevingsplan. Voor de omgevingsvisie worden met name de strategische ambities en doelstellingen voor de lange termijn uit het RES traject meegenomen. Tegelijk zal de gemeente Valkenburg aan de Geul ook zelf invulling geven aan de opgave van de energietransitie in de gemeente en de manier waarop duurzame energie opgewekt wordt in de gemeente. In de gemeentelijke Energievisie heeft de gemeente de wens uitgesproken een voorbeeldrol te willen pakken in de energietransitie door in te zetten op projecten met een grote impact (stimuleren verduurzamen woningen en gebouwen en grootschalige energieopwekking). Deze wensen, ambities en doelstellingen worden integraal afgewogen met andere opgaven en integraal verwerkt in de omgevingsvisie.

In december 2021 zal de transitievisie warmte worden vastgesteld. Deze visie gaat over de vraag hoe Nederland in 2050 volledig onafhankelijk is van het aardgas. Einddoel van het geheel is om in 2050 95% minder CO₂ uit te stoten dan in 1990.

2.5.2 Klimaatadaptatie

Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast, hitte, en droogte toe. Klimaatverandering levert risico's op voor de gezondheid, leefbaarheid, veiligheid en economie. Klimaatbestendig en water-robust inrichten moet een vanzelfsprekend onderdeel van ruimtelijke (her)ontwikkelingen worden. Vanuit het POV1 is er specifiek aandacht voor het klimaatbestendiger maken van landschappen in Limburg, met name de beekdalen, en klimaatadaptatie binnen de landbouw. In het Waterbeheerprogramma 2022 – 2027 van het Waterschap Limburg wordt ingezet op het samen klimaat adaptief inrichten van stad en land om droogte en wateroverlast tegen te gaan. Ook in de handreiking Bouwstenen voor water en klimaat wordt ingezet op het terugdringen van wateroverlast, hittestress en droogte door slimme inrichting van de fysieke leefomgeving en de waterhuishouding, het voorzien in voldoende water, zorg dragen voor schoon drinkwater, en het robuust maken van beekdalen. In de omgevingsvisie wordt dit meegenomen.

2.5.3 Biodiversiteit

De gemeente Valkenburg aan de Geul en het omliggende Heuvelland kennen een prachtig landschap, met een unieke biodiversiteit in Nederland. Die biodiversiteit is echter niet vanzelfsprekend. Door de hoge bevolkingsdichtheid, het intensief landgebruik en de daarmee gepaard gaande emissies, versnippering,

verdroging en verstoring komen de natuur en de biodiversiteit steeds meer onder druk te staan. Ook wordt de biodiversiteit bedreigd door invasieve exoten die hier zijn gekomen door toedoen van de mens. Om deze unieke biodiversiteit te behouden, is het van belang om deze te beschermen, met zorg te beheren en waar nodig herstelmaatregelen te nemen. Vanuit het POVI wordt ingezet op instandhouding van de biodiversiteit door het realiseren van een robuust grensoverschrijdend natuur- en waternetwerk van goede kwaliteit én door het realiseren van een groen dooraderd landelijk gebied. Tevens wordt er gestreefd naar een natuur inclusieve samenleving, waarbij een brug wordt geslagen tussen natuur en andere thema's en de samenleving meer verantwoordelijkheid voor de natuur in de eigen directe omgeving neemt. De gemeente Valkenburg aan de Geul werkt in dit kader samen met het Middengebied en heeft onder andere aandacht voor natuurinclusieve landbouw.

2.5.4 Mobiliteit

De ontwikkeling van mobiliteit naar duurzame vormen van mobiliteit gaat snel. Denk hierbij aan deelmobiliteit en duurzame vormen van vervoer zoals OV en de fiets. Daarbij speelt niet alleen duurzaamheid, maar ook bereikbaarheid een belangrijke rol. Door krimp, vervoersarmoede en verkeersdruk door toerisme, naast woon-, werk- en schoolverkeer komt de bereikbaarheid in de knel. Daarvoor is de mobiliteitsvisie Valkenburg aan de Geul – Duurzaam bereikbaar opgesteld. In deze mobiliteitsvisie staat een aantal ambities benoemd, die in samenhang met andere opgaven in de fysieke leefomgeving bekeken worden en meegenomen worden in de omgevingsvisie.

2.5.5 Voorzieningen

De demografische ontwikkeling is van invloed op de vitaliteit van voorzieningen. Dat heeft per kern en gebiedstype verschillende effecten. In de omgevingsvisie is aandacht voor vergrijzing en ontgroening en de kansen en ontwikkelmogelijkheden die dat biedt voor de kernen. Bezien moet worden op welke manier het voorzieningenniveau en de detailhandel voor de dagelijkse boodschappen in stand gehouden kan worden om de bevolking te bedienen. Door vergrijzing neemt ook de druk op en daarmee vraag naar zorgvoorzieningen toe. Tevens zijn cultureel-maatschappelijke voorzieningen onder druk komen te staan, waaronder musea en bibliotheken, door teruglopende bevolkings- en bezoekersaantallen. Op een andere wijze zal moeten worden gezocht naar mogelijkheden voor levensvatbare, duurzame voorzieningen, zoals clustering, specialisatie, beleving en serviceverlening. Tevens dient er aandacht te worden besteed aan de toekomst van de scholen, die door dalende leerlingenaantallen kampen met problemen. Voor de gemeente Valkenburg aan de Geul heeft ook het toerisme in de gemeente een belangrijke invloed op de aanwezigheid van voorzieningen, zoals detailhandel, medische voorzieningen en de aanwezigheid van horeca.

2.5.6 Woningmarkt

Op dit moment is de woningmarkt in Valkenburg aan de Geul overspannen. Vanwege de sterke vergrijzing is de doorstroom van woningen laag. Oudere bewoners blijven langer in hun woning wonen en er zijn te weinig wooninitiatieven om de stijgende vraag op te vangen, met name in de kernen. Het aanbod aan koopwoningen voor starters is te duur. Op de lange termijn wordt echter krimp verwacht. Dit vraagt om een transformatievisie, waarbij de focus ligt op het verbeteren van de bestaande woningvoorraad op het vlak van energetische verduurzaming en levensloopbestendigheid. Ook kan worden ingezet op herbestemming van gebouwen tot een woonfunctie, waarbij tevens sloop en nieuwbouw tot de mogelijkheden behoort. Deze woningopgave is gekoppeld aan andere vraagstukken die een rol spelen in de omgevingsvisie, waaronder de energietransitie, leefbaarheid en gezondheid.

Op 14 december 2020 is de beleidsregel "Ruim baan voor goede woningbouwplannen 2021" vastgesteld door de gemeenteraad. Met deze beleidsregel kan meer ruimte worden geboden aan goede woningbouwplannen. Goede woningbouwplannen zijn plannen met maatschappelijke meerwaarde, die planologisch aanvaardbaar zijn en (sub)regionaal zijn afgestemd.

Aanvullend wordt opgemerkt dat ook het toerisme van invloed kan zijn op de woningmarkt. Door de huidige lage rente is het interessant voor mensen om een tweede huis te kopen of te investeren in een vakantiewoning. Deze trend kan tot meer krapte op de woningmarkt leiden.

2.5.7 Toerisme en recreatie

Toerisme speelt een belangrijke economische rol in Valkenburg aan de Geul. Het is de “kurk” waarop de lokale en regionale economie drijft. Ruim een derde van de Valkenburgse beroepsbevolking heeft direct een baan in het toerisme. De indirecte werkgelegenheid zoals in de detailhandel is hierin nog niet meegenomen.

Als groenblauwe mantel te midden van sterke stedelijke regio's heeft de gemeente een belangrijke functie in de regio, maar ook op nationaal niveau is het een bekende toeristische bestemming. Grote evenementen, zoals de Amstel Gold Race en Kerststad Valkenburg spelen hierbij een belangrijke rol. Het toerisme bepaalt daarmee voor een belangrijk deel ook de inrichting van de openbare ruimte. Denk aan de hoogwaardige inrichting van het centrum of de ruimte voor horeca, attracties, en parkeerplaatsen. Maar ook in termen van beleving is het toerisme beeldbepalend: Het toeristische karakter van het centrum van Valkenburg zorgt, mede door de komst van grote evenementen voor een bijna permanente drukte.

Die drukte wordt door de meeste bewoners en bezoekers “gezelligheid” genoemd. Het is een van de Unique Selling Points van de gemeente. Echter, langzaam aan verandert onze (potentiële) gast: de toerist van de toekomst is op zoek naar kwaliteit boven kwantiteit, naar meer kleinschaligheid en authenticiteit en inspiratie van het individu. We zien daardoor een belangrijke groei in interesse naar gebieden met meer rustbeleving zoals de kleinere kernen en onderdelen van het buitengebied.

Het hebben van veel toerisme binnen de gemeente vraagt om verantwoorde keuzes en goed management. We willen immers dat het leefklimaat van onze bewoners (zowel mens, milieu als economie) gewaarborgd blijft.

Daarnaast kan opgemerkt worden dat de verblijfsrecreatieve sector een snel veranderende markt is. Om op een correcte manier vat te krijgen op deze hoog dynamische markt, is het noodzakelijk om tot een integrale oplossing voor de huidige en toekomstige vraagstukken te komen die spelen in de verblijfsrecreatieve sector.

In de omgevingsvisie wordt aandacht besteed aan het realiseren van een goede balans tussen enerzijds het economische belang van toerisme, en anderzijds het behouden van een prettige leefomgeving voor de inwoners van de gemeente alsmede het beschermen van de aanwezige natuur- en landschapswaarden in en rond de gemeente. Het gaat om het realiseren van een robuuste vrijetijdseconomie, waarbij we van de positieve effecten zo optimaal mogelijk profiteren en de negatieve effecten zo veel mogelijk minimaliseren.

2.5.8 Economie

Onze huidige economie is onderhevig aan een transitie van kwantiteit naar kwaliteit. Deze transitie is zichtbaar in verschillende sectoren die voor onze gemeente van belang zijn. De circulaire economie bijvoorbeeld wordt als een van de belangrijkste economische ontwikkelingen gezien. Het gaat hierbij om het spaarzaam omgaan met grondstoffen en het hergebruik van grondstoffen en materialen. Deze opgave biedt kansen voor innovatie en groei van de Limburgse en daarmee ook de Valkenburgse bedrijvigheid, het vraagt echter ook om een sterk adaptief vermogen van ondernemers en ondernemingen. Ook de ontwikkeling van smart industries, waarbij digitalisering, het aan elkaar koppelen van producten, machines en mensen en de inzet van nieuwe productietechnologie centraal staat, biedt kansen voor bestaande en nieuwe bedrijven. Daarnaast is de huidige Valkenburgse vrijetijdseconomie, die voornamelijk gericht is op grootschalig toerisme, kwetsbaar voor veranderingen in product en omvang. Het is daarom van belang om toe te werken naar een meer robuuste en duurzame toeristische sector.

Ook de landbouw maakt momenteel een transitie door. Verwacht wordt dat agrariërs veel meer omgevingsbewust werken. Dit met aandacht voor klimaatsverandering, en flora en fauna op, boven en onder de grond.

Tot slot is economie nergens zonder dat deze van onderaf wordt aangevuld door nieuwe mensen. Onderwijs is hierin een niet weg te denken schakel. Voor Valkenburg aan de Geul is het dan ook belangrijk te zoeken naar aansluitingen binnen het onderwijs dat past bij het Valkenburgse DNA.

Valkenburg aan de Geul moet inzetten op een diverse, kwalitatieve en duurzame toekomstbestendige economische structuur. Hierbij kiezen we ervoor om uit te gaan van onze eigen kracht. De vrijetijdseconomie zit de Valkenburger in het DNA. We kiezen er daarom voor om ook in de toekomst primair in te blijven zetten op datgene waar we al goed in zijn. Parallel kijken we naar economische ontwikkelingen die onze primaire economie sterken en daarnaast separaat kunnen functioneren. Gedacht kan worden aan vraaggerichte landbouw, een goed functionerende streek-gastronomie, smartdata ontwikkeling, of onderwijs gericht op innovaties in de horeca, evenementenwereld, het toerisme en/of de landbouw.

Bij een toekomstbestendige economische structuur hoort ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Het blijft voor ondernemers van belang dat er geïnvesteerd wordt in woningen, onderwijs, infrastructuur en bereikbaarheid via de weg, het spoor en digitaal.

2.5.9 Gezondheid

Door de leefomgeving gezonder in te richten kan veel gezondheidswinst worden geboekt. Een gezonde inrichting van de leefomgeving beschermt tegen negatieve omgevingsinvloeden en bevordert de gezondheid. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die bewoners als prettig ervaren, waar gezonde keuzes gemakkelijk en logisch zijn, en waar negatieve invloed op gezondheid zo klein mogelijk is. Belangrijke elementen voor een gezonde leefomgeving zijn uitnodigen tot bewegen (wandelen, fietsen, spelen), elkaar ontmoeten, ontspannen, een goede milieukwaliteit (lucht, geluid), klimaatbestendigheid (zoals meer groen voor tegengaan hitte- en wateroverlast) en een goede toegang tot voorzieningen.

3 UITGANGSPUNTEN

3.1 Uitgangspunten

3.1.1 Uitgangspunten

De omgevingsvisie is één van de kerninstrumenten uit de Omgevingswet en is een langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving. De beoogde omgevingsvisie van Valkenburg aan de Geul is een integrale en uitnodigende omgevingsvisie waarin de identiteit van de gemeente als geheel, haar kernen en landelijk gebied een uitwerking krijgen en de samenleving gericht betrokken wordt. Het proces om tot de omgevingsvisie te komen wordt gekenmerkt door uit te gaan van het bestaande beleid en dat beleid aan te passen als ontwikkelingen en opgaven daarom vragen. De gemeente volgt daarmee een consoliderende/ onderscheidende strategie die is ingegeven vanuit het feit dat de identiteit van de gemeente en haar inwoners, waarden en kernkwaliteiten bekend zijn en niet snel zullen veranderen.

De omgevingsvisie wordt gebaseerd op bestaand beleid en bestaande en bekende kernkwaliteiten. Het geeft een herbevestiging en richting aan de opgaven die gelden voor Valkenburg aan de Geul en geeft richting aan nieuwe ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat het bestaande beleid gevalideerd wordt waarbij tevens naar de samenhang tussen de verschillende beleidsdoelen wordt gekeken in het kader van de integraliteit en waar nodig een actualisatie plaatsvindt voor wat betreft invalshoek en standpunten.

De visie bevat beleid op hoofdlijnen voor de fysieke leefomgeving en bevat de rolinvulling van gemeente en samenleving. Deze hoofdlijnen worden op termijn uitgewerkt in programma's en het omgevingsplan (zie ook het overzicht in paragraaf 2.1).

Samengevat, de omgevingsvisie:

- moet een gedragen, integraal kader bieden voor de komende 5 jaar met een doorkijk naar 2035;
- gebruikt actueel bestaand beleid als bouwsteen;
- gaat uit van continuïteit bestaand beleid;
- laat nieuwe thema's zoals duurzaamheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit en gezondheid landen;
- is integraal en tegelijkertijd zowel gebiedsgericht als themagericht opgesteld;
- maken we samen met de samenleving;
- is een visie op hoofdlijnen;
- toont het DNA van Valkenburg aan de Geul, en hoe de gemeente dat wil behouden en uitwerken;
- is een integrale visie voor de gehele fysieke leefomgeving, waarbij ook de verbinding met het economische en sociale domein wordt gelegd;
- krijgt een vertaling naar programma's en vormt de basis voor het omgevingsplan;
- neemt Sustainable Development Goals (zie bijlage B) integraal mee;
- werkt uitnodigend en biedt ruimte voor maatschappelijk initiatief;
- vormt een stevige basis voor regelgeving en uitvoeringsplannen;
- vormt de basis voor de rolverdeling tussen de gemeenraad en het college van burgemeester en wethouders;
- geeft tevens aan wat de rol van de gemeente ten opzichte van de maatschappij is;
- past binnen de kaders van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) en ander hoger beleid;
- biedt richting aan ontwikkelingen die niet in het kader stellend beleid passen;
- is beeldend, beknopt en in begrijpelijke taal opgesteld;
- is een dynamisch stuk dat cyclisch wordt geactualiseerd;
- wordt digitaal ontsloten;
- wordt door de raad eind 2022 vastgesteld.

3.1.2 Kostenverhaal

In de omgevingsvisie dient aangegeven te worden welke kostenverhaalinstrumenten de gemeente wenst in te zetten. Dat dient vervolgens verder uitgewerkt te worden in het omgevingsplan.

Mogelijke kostenverhaalsoorten zijn:

1. Gebiedseigen kosten. Dat zijn de kosten die nodig zijn om het gebied bouwrijp te maken. Dat is inclusief de inrichting en de plan- en procedurekosten. De gemeente is verplicht om deze kosten te verhalen.
2. Bovenwijkse voorzieningen. Dat zijn ook de kosten die nodig zijn om het gebied bouwrijp te maken. En ook inclusief de inrichting-, plan- en procedurekosten. Maar hier gaat het om kosten die de gemeente over meerdere plannen kan verdelen. De gemeente is verplicht om deze kosten te verhalen.
3. Bovenplanse kosten/bovenplanse verevening. Bovenplanse kosten moeten samenhangende ontwikkelingen op verschillende locaties mogelijk maken. Dit is een vorm van verevening. Je verevent een plan met een negatief planexploitatie resultaat met een bijdrage uit een plan dat een positief planexploitatie resultaat heeft. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein en de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. Het staat de gemeente hierbij vrij om hiervoor te kiezen. Zo ja, dan kan hiervoor een fondsbijdrage bindend opgelegd.
4. Daarnaast kan de gemeente 'bijdragen ruimtelijke ontwikkelingen' vragen. Dat is geld voor ruimtelijke ontwikkelingen ergens anders in de gemeente. Die ontwikkelingen hebben een kwalitatieve meerwaarde voor het plan. Het gaat vaak om 'extra' projecten buiten de investeringen die normaal nodig zijn. Zoals projecten die de kwaliteit versterken. Of leuke extra's zoals de aankleding van de openbare ruimte. Ook voor deze kosten geldt dat de gemeente vrij is om te kiezen voor dit instrument. Dit wordt dan geregeld in een anterieure overeenkomst.

De Omgevingswet (aanvullingsspoor grondeigendom) brengt een aantal juridische wijzigingen voor het publiekrechtelijke kostenverhaal. Belangrijke veranderingen zijn de grondslagen, de kostensoortentabel en de procedurele vereisten.

Als de grondslag voor het kostenverhaal niet op de juiste wijze in de kerninstrumenten, waaronder de omgevingsvisie, wordt vastgelegd, wordt het publiekrechtelijk kostenverhaal ingewikkeld. Als het namelijk niet goed is vastgelegd, kan het vervolgens alleen nog privaatrechtelijk worden geregeld.

Hieronder worden de belangrijkste punten ten aanzien van het kostenverhaal benoemd, niet alleen voor de omgevingsvisie, maar ook voor de andere relevante kerninstrumenten voor de gemeente om duidelijk te maken wat waar geregeld dient te worden:

- De omgevingsvisie bevat de hoofdlijnen van het grondbeleid en vormt de onderbouwing voor verplichte financiële bijdragen en levert de grondslag voor een anterieure overeenkomst.
- Een programma vormt de uitwerking van het grondbeleid en de onderbouwing voor verplichte financiële bijdragen en levert de grondslag voor de anterieure overeenkomst en het voorkeursrecht.
- Het omgevingsplan bevat regels voor locatie ontwikkeling, kostenverhaal en de regeling verplichte financiële bijdragen. Het vervangt het exploitatieplan en is de grondslag voor het voorkeursrecht en onteigening.
- Een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of een projectbesluit bevat de kostenverhaalsregels en vormt grondslag voor onteigening.

Gemeentelijk kwaliteitsmenu (GKM)

In de intergemeentelijke structuurvisie (Hoofdstuk 4) is het gemeentelijk kwaliteitsmenu (GKM) opgenomen. In dit kwaliteitsmenu zijn de extra condities en voorwaarden opgenomen die, als de ruimtelijke afweging positief is, bepaalde ontwikkelingen in het buitengebied mogelijk maken.

Het principe achter het GKM is goed. Dat je als gemeente nadenkt over waar je in wilt investeren, waar de natuur/het landschap het meeste baat bij heeft. De daadwerkelijke toepassing van het kwaliteitsmenu is echter voor verbetering vatbaar.

Het landschappelijk inpassen van initiatieven in het landelijk gebied staat hoog op de gemeentelijke agenda. Echter de extra kwaliteitsbijdrage, zowel fysiek als financieel, die bij diverse soorten ruimtelijke ontwikkelingen van toepassing is, is onvoldoende toegesneden op de opgaven waar de gemeente de komende jaren voor staat.

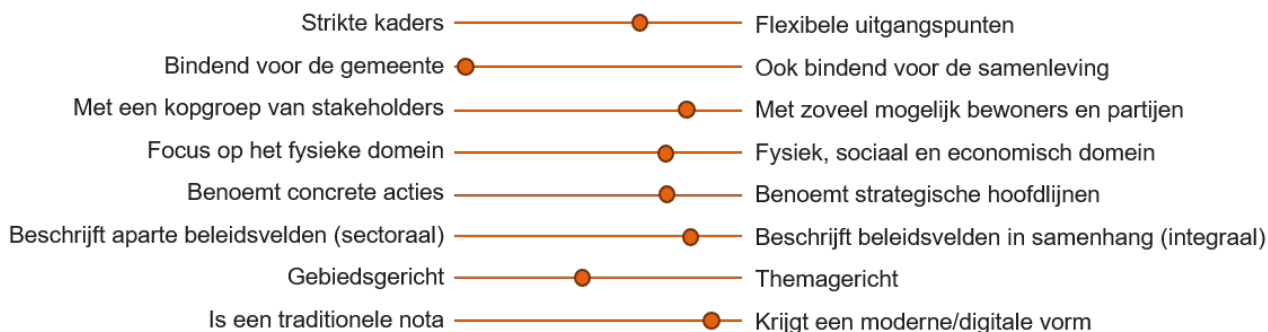
Het gemeentelijk kwaliteitsmenu wordt gelet op voorstaande dan ook niet in de huidige opzet overgenomen in de omgevingsvisie.

De eis van landschappelijke inpassing is echter wel belangrijk en zal op een andere wijze terug moeten komen in de omgevingsvisie. Hierbij kan gedacht worden aan het verplicht stellen van een beheer- en beplantingsplan bij vooraf bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen.

Volgens vaste jurisprudentie biedt een privaatrechtelijke overeenkomst echter onvoldoende zekerheid dat de benodigde inrichting daadwerkelijk zal worden gerealiseerd. Die onzekerheid vloeit voort uit het feit dat de afspraken door niet-contractspartijen (lees: partijen die niet de gemeente zijn) niet in rechte kunnen worden afgedwongen. Worden de afspraken daarentegen in een planologische regeling opgenomen, dan kunnen (belanghebbende) derden deze afspraken wel in rechte afdwingen. Dit zal dus zijn doorwerking vinden in het omgevingsplan en de omgevingsvergunning.

3.2 Sturingsfilosofie: richtinggevende keuzes

Het opstellen van de omgevingsvisie betekent ook keuzes maken. Keuzes op verschillende vlakken die te maken hebben met de filosofie van de Omgevingswet. Op basis van de sessies met college, directie en de gemeenteraad is het volgende afwegingskader voor de omgevingsvisie Valkenburg aan de Geul tot stand gekomen.

Figuur 2 Afwegingskader omgevingsvisie gemeente Valkenburg aan de Geul

Strikte kaders versus flexibele uitgangspunten: in de omgevingsvisie moet er ruimte komen voor initiatieven vanuit de samenleving. Dit betekent dat er minder strikte kaders moeten worden gesteld. Echter, in sommige gevallen dienen er wel striktere kaders te zijn, bijvoorbeeld wanneer het gaat om een gebied met een beschermde waarde. Tevens moet er geen wirwar aan initiatieven ontstaan. Dit kan worden ondervangen door leidende principes op te nemen die richting geven en gebaseerd zijn op aanwezige waarden en ambities.

Bindend voor de gemeente versus ook bindend voor de samenleving: De omgevingsvisie is 'zelfbindend' voor de gemeente die de visie heeft opgesteld. De omgevingsvisie is een politiek bestuurlijk document en dient als richtlijn voor het uitvoeren van het gemeentelijke beleid en geldt dus mede als afwegingskader bij ruimtelijke plannen en omgevingsvergunningen. Daarnaast functioneert de omgevingsvisie juist ook als aanjager voor ontwikkelingen.

Met een kopgroep van stakeholders versus met zo veel mogelijk bewoners en partijen: De omgevingsvisie wordt opgesteld samen met de samenleving. De bewoners, ondernemers en andere partijen worden gedurende het proces op verschillende participatiemomenten uitgenodigd om deel te nemen.

Focus op fysiek domein versus focus op fysiek, sociaal en economisch domein: Vanuit het sociaal domein moet er worden gekeken naar de inrichting van het fysieke domein. Het sociale domein moet nadrukkelijk een plek gegeven worden, waarbij geredeneerd moet worden vanuit mensen en hun behoeften. Het economisch domein is daarbij ook zeer belangrijk, want recreatie en toerisme is één van de hoekpijlers van de gemeente.

Benoemt concrete acties versus benoemt strategische hoofdlijnen: De omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Deze worden vervolgens uitgewerkt in programma's en het omgevingsplan. Het opstellen van programma's kan gezien worden als een concrete actie.

Beschrijft aparte beleidsvelden (sectoraal) versus beschrijft beleidsvelden in samenhang (integraal): De omgevingsvisie moet bovenal integraal zijn, dat is tenslotte ook het doel van de nieuwe Omgevingswet. Dat wil echter niet zeggen dat bij thema's toch nog deels voor een sectorale benadering wordt gekozen.

Gebiedsgericht versus themagericht: De voorkeur gaat uit naar een gecombineerde omgevingsvisie, dus een visie die zowel themagericht als gebiedsgericht is. Voor overkoepelende thema's moeten leidende principes worden opgesteld en als thema worden behandeld, omdat het van toepassing is op alle te definiëren gebiedstypen in de gemeente. Dit is met name het geval bij het sociale domein. Daar waar specifieke zaken aan de orde zijn in bepaalde gebiedstypen, dient dat gebiedsgericht te worden opgepakt. Dit geldt vooral voor het fysieke domein.

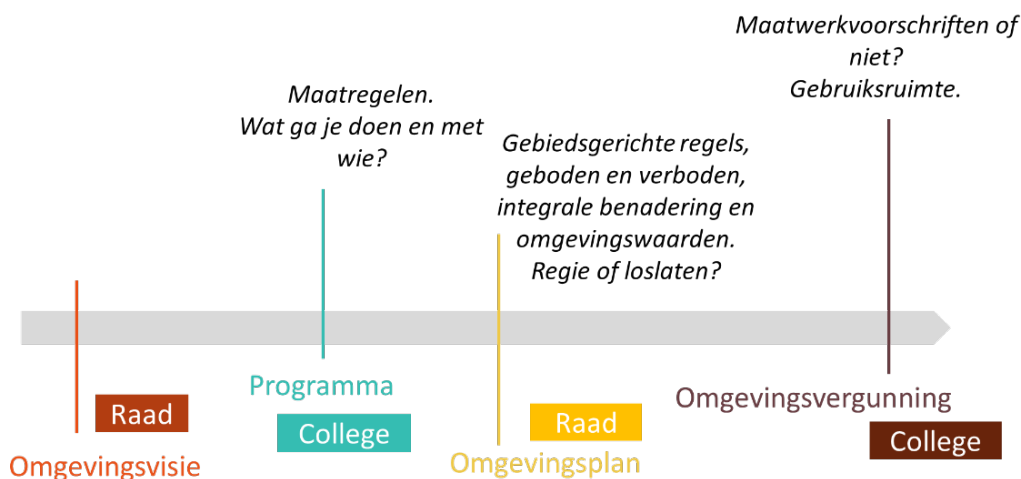
Is een traditionele nota versus krijgt een moderne/digitale vorm: Deze omgevingsvisie krijgt een moderne, digitale vorm. Hiermee wordt de omgevingsvisie toegankelijker en kan deze tevens ontsloten worden in het digitaal stelsel omgevingswet (DSO). Dit wil niet zeggen dat er geen traditioneel boekwerk van gemaakt kan worden (pdf), maar het digitale, dynamische karakter bepaald de opzet van de omgevingsvisie.

3.3 Sturen of loslaten: de gemeentelijke rolverdeling

De omgevingsvisie is een politiek bestuurlijk document en dient als richtlijn voor het uitvoeren van het gemeentelijke beleid en geldt dus mede als afwegingskader bij ruimtelijke plannen en omgevingsvergunningen. Maar daarnaast functioneert de omgevingsvisie juist ook als aanjager voor ontwikkelingen. Ontwikkelaars, investeerders, bedrijven en burgers kunnen zien welke mogelijkheden de gemeente biedt en ondersteunt. Vandaar dat het ook raadzaam is om van de omgevingsvisie een uitnodiging te maken; een visie die vooral positieve prikkels biedt en kansen laat zien, uiteraard afgestemd op de lokale situatie.

Rollen gemeente

In onderstaand overzicht (VNG) zijn de gemeentelijke rollen ten aanzien van de kerninstrumenten weergegeven.

Figuur 3 Gemeentelijke rollen ten aanzien van de kerninstrumenten (VNG)

Vanuit voorstaande redenering geeft de Omgevingswet een nieuwe dimensie aan de rol die de gemeente neemt bij de verwezenlijking van de omgevingsvisie. Het vraagt van de gemeente om anders na te denken en te werken. Naast de traditionele rol van toezicht, handhaving en dienstverlening wordt er nu ook van de gemeente gevraagd om meer invulling te geven aan de ondersteuningsrol en de samenwerkingsrol. Met andere woorden wat laat de gemeente aan derden over en wat doet de gemeente zelf? Wil de gemeente loslaten, faciliteren, stimuleren, regisseren of reguleren? Het accent van de rolverdeling kan per gebied of thema verschillen.

De uitdaging is om invulling te geven aan deze wisselende rollen en hoe deze per thema in de omgevingsvisie te definiëren. De rollen staan namelijk niet op zichzelf, maar zijn in de praktijk vaak een combinatie.

“De raad heeft daarbij de bijzondere opgave de kaders vast te stellen. De raad zal zich uit moeten spreken over de beoogde balans tussen het behouden en versterken van de kwaliteiten enerzijds en het bieden van ruimte aan initiatieven, innovaties en nieuwe ontwikkelingen anderzijds.”

In de volgende tabel zijn de veranderende rollen onder de Omgevingswet weergegeven.

Gremia:	Van:	Naar:
Raad	Controleren, kaders, vertegenwoordigen, dichtgetimmerde coalitieakkoorden	Loslaten, vertrouwen geven, visie vormen, verbinden, antenne-functie, sturen op hoofdlijnen, bevorderen participatie, globale coalitieakkoorden opstellen.
College	Verantwoorden, uitvoeren	Richting geven, antenne-functie, allianties, initiatieven stimuleren
Samenleving	Inspreken, stemmen, feedback geven	Co-creëren, ideeën genereren, initiëren
Management	Aansturen, beoordelen	Leren, coachen, faciliteren, verbinden, werken van buiten naar binnen, innoveren
Ambtenaren	Onderzoeken, praten over, oplossen	Leren praten met, antenne-functie, werken van buiten naar binnen, mogelijk maken, verbinden strategisch denken en handelen

De invoering van de Omgevingswet is ook het moment om procedures voor ondernemers te vereenvoudigen en om doorlooptijden te versnellen. De rol van de gemeente moet bijdragen aan het verbeteren van het samenspel met inwoners en ondernemers en aan het vereenvoudigen van procedures.

Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat degenen die kennisnemen van de omgevingsvisie erop mogen vertrouwen dat de gemeente optimaal invulling geeft aan haar rol(len). Pas als er vertrouwen is, komt een goede samenwerking tot stand.

Daarbij is het principe “ja, mits ...” uitgangspunt. De rol van de gemeente verandert daarbij van ‘toetser’ naar ‘(co)-regisseur’ van de fysieke leefomgeving’ en maakt actief deel uit van de maatschappij en de processen die daar binnen plaatsvinden. Dit verandert het speelveld van de fysieke leefomgeving.

We verwijzen in dit kader naar hoofdstuk 5 over de opbouw van de omgevingsvisie waar uitgegaan wordt van het presenteren van een gebiedskoers per gebiedstype in tabelvorm, zodat voor een ieder in één oogopslag duidelijk is wat wel en niet mogelijk is binnen een bepaald gebiedstype. Deze aanpak leidt ons inziens mede tot het terugdringen van de bureaucratie. Juist een helder, eenduidig beleid en het terugtreden (loslaten) van de gemeente waar dat mogelijk en wenselijk is, draagt bij aan de afname van bureaucratie.

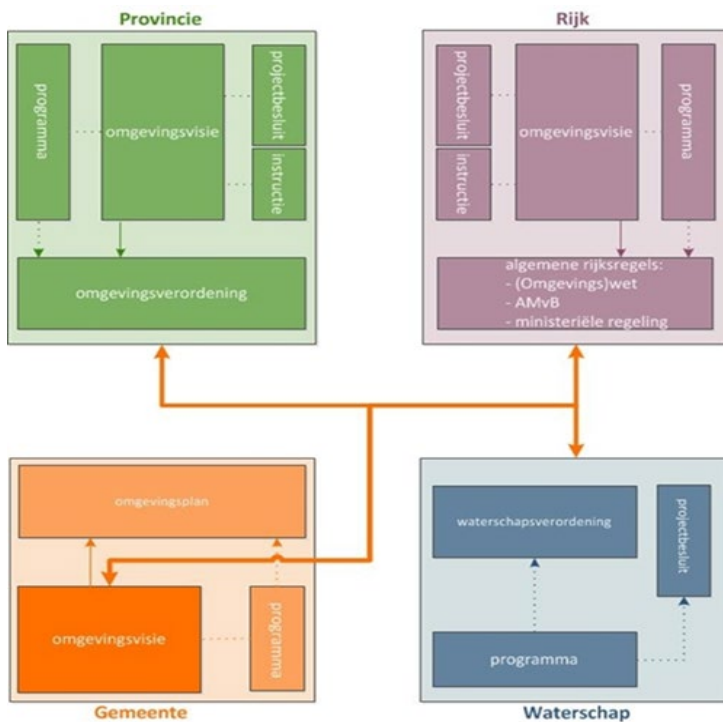
Taken van overheden

De Omgevingswet zegt dat een bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn taken of bevoegdheden rekening dient te houden met de taken van andere bestuursorganen. En zo nodig met andere bestuursorganen afstemt.

De verantwoordelijkheden en ambities van een overheid houden dus niet op bij ieders grens. Daarom is het essentieel om de opgaven, plannen, taken en verantwoordelijkheden van elkaar te (er)kennen. Alleen met deze kennis kan de gemeente haar eigen takenpakket op een goede wijze inhoudelijk vormgeven.

De omgevingsvisie is 'zelfbindend' voor de bestuurslaag die haar heeft opgesteld. De omgevingsvisies van het Rijk en de provincie werken dus niet rechtstreeks door in de omgevingsvisie van de gemeente.

De nationale omgevingsvisie (NOVI), de provinciale omgevingsvisie (POVI) en de gemeentelijke omgevingsvisie hangen echter wel met elkaar samen. Er liggen vooral kansen om verbindingen te leggen met de primaire taken van andere overheden (zie onderstaande schema).

Figuur 4 Samenhang tussen de taken van de gemeente, het waterschap, de provincie en het Rijk

De Omgevingswet kent daarnaast het zorgvuldigheids- en motiveringsbeginsel. De gemeente moet in haar omgevingsvisie laten zien dat zij de omgevingsvisies van andere relevante bestuursorganen heeft betrokken bij het opstellen van haar eigen visie. De wet doet geen uitspraken over wat dat precies is, 'hebben betrokken'.

Voor de omgevingsvisie wordt uitgegaan van de minimale vereiste dat de andere omgevingsvisies worden meegenomen door een beknopte toelichting op te nemen, waarin de verbindingen worden gelegd met de gemeentelijke omgevingsvisie.

4 KERNOPGAVEN OMGEVINGSVISIE

Voor de omgevingsvisie maken we gebruik van vier pijlers. Per pijler worden de hoofdlijnen van het beleid integraal beschreven. Het gaat om de volgende vier pijlers:

1. Duurzaam ruimtelijk raamwerk
 - Mobiliteit
 - Groen, natuur en landschap
 - Water
2. Aantrekkelijke omgeving voor wonen, werken en recreëren
 - Economie
 - Cultuur
 - Sociaal en welzijn
 - Wonen
 - Energie
 - Toerisme en recreatie
3. Architectuur en cultureel erfgoed
 - Architectuur
 - Cultureel erfgoed
 - Archeologie
 - Ruimtelijke kwaliteit
4. Een gezonde en veilige leefomgeving
 - Lucht, geur, geluid en externe veiligheid
 - Bodem, grottenstelsel en grondwater

Deze pijlers zijn de 'kapstok' voor de omgevingsvisie. Het beleid op de verschillende thema's zoals deze geïnventariseerd is en is aangevuld met de bouwstenen van de ketenpartners wordt integraal onder deze speerpunten beschreven. De pijlers vormen daarmee de basis voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving, waarbij de koppeling met het sociale en economische domein eveneens naar voren komt. Voor elk pijler is op basis van de opgehaalde opgaven tijdens de diverse sessies met ambtenaren, directie, college en gemeenteraad één kernopgave geformuleerd, die de koers van de gemeente voor de looptijd van de omgevingsvisie bepaald.

Op basis van onderstaande kernopgaven met bijbehorende subopgaven wordt, alvorens te starten met de omgevingsvisie, per pijler een sessie gehouden met de betrokken ambtenaren. In deze sessies worden op interactieve wijze de opgaven van de omgevingsvisie naast het bestaande beleid gelegd, zodat duidelijk wordt welk beleid overgenomen kan worden, waar het beleid niet meer aansluit en waar nieuw beleid voor opgesteld dient te worden.

4.1 Opgaven duurzaam ruimtelijk raamwerk

KERNOPGAVE:

Balans tussen waarden en ontwikkelingen richting een duurzame leefomgeving

De onderliggende (sub)opgaven zijn:

- Doorontwikkeling op duurzaamheid.
- Balans landschap/natuur en energietransitie.
- Balans landschap/natuur en recreatie/toerisme.
- Balans schaalvergroting landbouw en natuur/landschap.

- Landschap in stand houden en versterken.
- Toekomstbestendig mobiliteitsbeleid.
- Balans tussen functies.
- Krachtige identiteit / imago.
- Blijvende beleving van het landschap.
- Bescherming van rust en ruimte.

4.2 Opgaven aantrekkelijke omgeving voor wonen, werken en recreëren

KERNOPGAVE:

Leefbaar, divers en veelzijdig, passend bij de identiteit van Valkenburg aan de Geul

De onderliggende (sub)opgaven zijn:

- Verbreden naar kenniseconomie.
- Doorontwikkeling naar een robuuste en duurzame vrijetijdseconomie.
- Keuzes maken binnen de sector t.a.v. de balans tussen inwoners en toeristen.
- Fijner en kleiner toerisme.
- Balans tussen evenementen en leefbaarheid.
- Vergrijzing versus vitaliteit versus ontgroening.
- Voldoende werkgelegenheid.
- Woningmarkt in relatie tot krimp.
- Toekomstbestendige keuzes maken voor het centrum van Valkenburg.
- Kwalitatieve horeca in de kernen.
- Diverser en aantrekkelijker winkelaanbod voor toeristen en inwoners creëren (Valkenburg Boutiquestad).
- Voorzieningen in alle kernen en woonwijken op niveau brengen en houden (sociale voorzieningen, onderwijs en ontmoeting).
- Behouden van voorzieningen voor ouderen, zodat ouderen langer thuis of in dezelfde kern blijven wonen.
- Ruimte voor diversiteit in de samenleving.
- Veelzijdigheid voorzieningen in de gemeente.
- Leefbaarheid in de kernen.
- Dubbel duurzaam: relatie tussen fysiek domein en sociaal domein.
- Energietransitieplan opstellen en uitvoeren.

4.3 Architectuur en cultureel erfgoed

KERNOPGAVE:

Historie herkenbaar en beleefbaar

De onderliggende (sub)opgaven zijn:

- Meer 'leunen' op aanwezige cultuurhistorische aspecten en waarden.
- Behoud door (her)ontwikkeling bij kenmerken (leegstaande) panden.
- Wij maken ons cultureel verleden weer belangrijk; zetten dat op waarde.
- Behouden en stimuleren van (uiten van) lokale tradities en historie.
- De geschiedenis van Valkenburg is beleefbaar in al onze ontwikkelingen.
- Inzetten op Valkenburg Vestingstad.
De geschiedenis van Valkenburg is beleefbaar in de gemeente.
- Openstaand voor moderne, eigentijdse architectuur

- Aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte en de omgeving van een gebouw.
- Opstellen van een Nota ruimtelijke kwaliteit.

4.4 Een gezonde en veilige leefomgeving

KERNOPGAVE: Gezond en ontspannen leven in een veilige omgeving

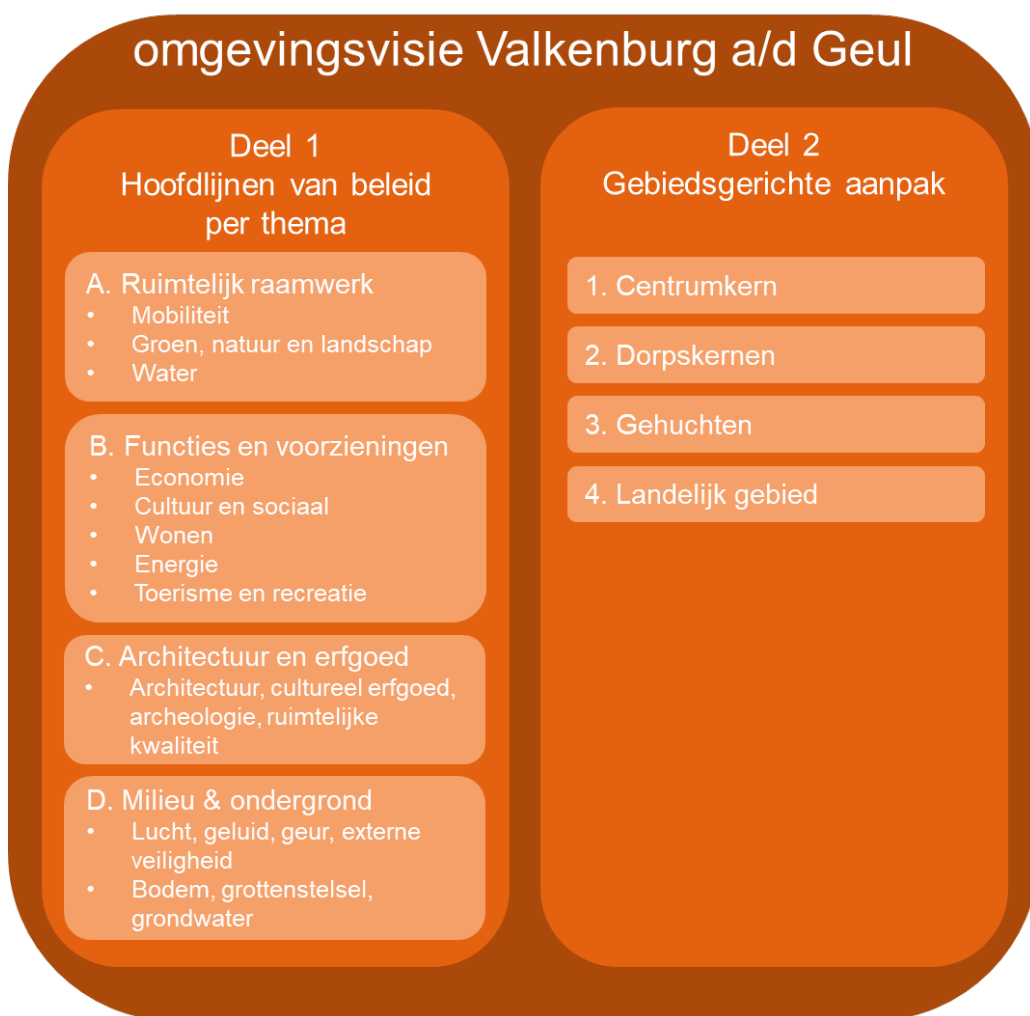
De onderliggende (sub)opgaven zijn:

- Veilig wonen en uitgaan in de gemeente.
- Gezondheid inwoners verhogen.
- Klimaatbestendigheid verbeteren, waaronder:
 - Wateroverlast beperken.
 - Hittestress tegengaan.
- Stimuleren van een gezonde inrichting van de leefomgeving.
- Verkeersveiligheid in de gehele gemeente voor met name fietsers en voetgangers.
- Verkeersveiligheid op de belangrijkste verkeerspunten in de gemeente.
- Veilig thuis in een welvarend Valkenburg aan de Geul.

5 OPBOUW OMGEVINGSVISIE

De omgevingsvisie is een 'levend' document dat kan veranderen met de tijd. Het is immers een strategisch document voor de lange termijn, maar nog niet alle veranderingen van de toekomst waar de gemeente mee te maken krijgt, zijn nu al bekend. Er dient dus ruimte in de omgevingsvisie gelaten te worden voor ontwikkelingen die nog plaats gaan vinden en nieuwe wet- en regelgeving en beleid dat nog geschreven moet worden. Tegelijkertijd dient de omgevingsvisie echter ook voldoende fundament te bieden voor het maken van beleidsafwegingen en om sturing te geven aan de toekomst van de fysieke leefomgeving in Valkenburg aan de Geul.

De omgevingsvisie wordt opgebouwd in twee delen; een algemeen deel en een gebiedsgericht deel (zie onderstaand schema). Dit geeft de mogelijkheid om de omgevingsvisie vanuit het bestaande beleid thematisch op te bouwen en de vertaalslag te maken naar de gebiedsgerichte uitwerking waar deze thema's fysiek samenkomen.

Figuur 5 Opbouw van de omgevingsvisie

5.1 Deel 1: algemeen deel

In het algemene deel worden de hoofdlijnen van beleid per thema die spelen bij de fysieke leefomgeving vastgelegd voor de gehele gemeente. In de omgevingsvisie vormen de 4 pijlers de hoofdstukken waarin vervolgens per thema het (beleids)doel en de strategie wordt opgenomen en kan worden aangegeven met welke instrumenten het (beleids)doel zal worden nagestreefd. In deze hoofdstukken wordt tevens een link gelegd met de Sustainable Development Goals (zie bijlage D).

Het kan daarbij gaan om financiële instrumenten, maar ook juridische instrumenten zoals het omgevingsplan en het Programma. In de omgevingsvisie kan bijvoorbeeld worden aangegeven dat een Programma nodig is om delen van het beleid uit te werken en om maatregelen te kunnen vastleggen waarmee bepaalde beleidsdoelen of omgevingswaarden moeten worden bereikt. Deel 1 biedt het fundament en de handvatten voor het maken van (toekomstige) beleidsafwegingen.

5.2 Deel 2: gebiedsgericht deel

Het tweede deel van de omgevingsvisie is de gebiedsgerichte uitwerking. Hierin wordt per gebiedstype uiteengezet wat de karakteristiek (kernkwaliteiten) van het gebied is, welke gebiedskoers voor het gebied wordt voorgestaan en welke aandachtspunten/uitgangspunten daarbij belangrijk zijn ten aanzien van kwaliteit en leefbaarheid. Onderwerpen voor het bepalen van de gebiedskoers zijn bijvoorbeeld wonen, werken, recreëren, water, groen, landschap/natuur, water e.d.

Hierbij wordt een integrale afweging gemaakt tussen de thema's en de kernkwaliteiten van het gebied. Activiteiten en aspecten die de kernkwaliteiten ondersteunen of versterken dienen de ruimte te krijgen en te worden gestimuleerd. Zaken die hiermee strijdig zijn, dienen terughoudend tegemoet te worden getreden. Die afweging leidt tot de gebiedskoers met gerelateerde randvoorwaarden en aandachtspunten.

Voor deze gebiedsgerichte uitwerking onderscheiden wij de volgende gebiedstypen om uit te werken;

1. Centrumkern: Valkenburg.
2. Dorpskernen: Berg&Terblijft, Broekhem, Houthem-St.-Gerlach, Schin op Geul, Sibbe en Vilt
3. Gehuchten: Geulhem, IJzeren, Schoonbron, Strabeek, Walem, Oud-Valkenburg en Heek.
4. Bedrijventerreinen
5. Landelijk gebied: met daarin onder meer de functies natuur, landbouw en recreatie.

Zoals al eerder aangegeven wordt de definitieve gebiedsindeling gedurende het proces bepaald.

Elk gebiedstype wordt compact weergegeven in een tabel (zie volgend voorbeeld), zodat voor een ieder in één oogopslag duidelijk is wat wel en niet mogelijk is binnen een bepaald gebiedstype met daarbij een beknopte toelichting. Dit maakt de omgevingsvisie gebruiksvriendelijk.

Gebiedskoers Valkenburg a/d Geul	
<p>Beknopte beschrijving van de kern (karakteristiek en kernkwaliteiten)</p> <p><i>Middeleeuws mergelstadje Valkenburg ligt in het hart van het beschermde natuurgebied Heuvelland en heeft een rijke toeristische traditie. etc.</i></p>	 <p>Uitsnede visiekaart van het betreffende gebiedstype</p>
<p>Gebiedskoers:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behouden markante overgangen tussen bebouwing en landschap. • Uitbreiden jaarrond toerisme. • etc. 	<p>Aandachts-/uitgangspunten kwaliteit en leefbaarheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Levendigheid in de straten door vermenging van functies. • Goede balans zoeken; toename beleveniseconomie door hoger besteedbaar inkomen en meer vrije tijd. • etc.

Figuur 6 Voorbeeld gebiedskoers tabel

Hierbij wordt steeds in het achterhoofd gehouden dat de Omgevingswet een omgevingsvisie beschouwd als een dynamisch document: een visie die met zekere regelmaat wordt bijgesteld. Dit betekent dat de opbouw zodanig is dat het relatief eenvoudig is om wijzigingen in het document aan te brengen (modulaire opbouw).

Elk thema in deel 1 is een module die eenvoudig vervangen kan worden in de omgevingsvisie. Ook is het mogelijk om nieuwe thema's als module toe te voegen. Ook voor deel 2 wordt per onderscheiden gebiedstype een module gemaakt, waarbij zowel de tabel als de toelichting aanpasbaar/vervangbaar zijn.

5.3 Digitale omgevingsvisie

De omgevingsvisie wordt een toegankelijk product waarbij burgers en belanghebbenden op een eenvoudige (laagdrempelige) wijze kennis kunnen nemen van de inhoud van de omgevingsvisie. Er is daarom gekozen om de omgevingsvisie in digitale vorm op te stellen door gebruik te maken van "StoryMaps". In deze StoryMap wordt per thema en per gebiedstype het verhaal verteld door de koppeling van tekst aan interactieve kaarten en beeldmateriaal. Door het opstellen van zo'n digitaal raadpleegsysteem wordt een 'levende' omgevingsvisie gecreëerd, waarbij geïnteresseerden op een interactieve manier kennis maken met de omgevingsvisie Valkenburg a/d Geul. Bovendien biedt de digitale vorm de mogelijkheid om de visie gemakkelijk aan te passen en daarmee echt een dynamisch product te vormen. Tevens biedt het digitale karakter de mogelijkheid om deze te ontsluiten via de DSO-LV DSO.

Het digitale platform dat is opgezet voor het participatieproces, vormt op termijn ook de plek waarop de omgevingsvisie ontsloten wordt. Het algemene en gebiedsgerichte deel worden aparte pagina's op het platform. Op de pagina voor het algemene deel worden de verschillende speerpunten en thema's als modules (onderdelen) toegevoegd. Op de pagina voor het gebiedsgerichte deel wordt per gebiedstype een module ingericht. Door middel van links op deze pagina's kan gemakkelijk naar de verschillende onderdelen van de omgevingsvisie genavigeerd worden. De tekst van de omgevingsvisie wordt ondersteund door kaartlagen, die op het einde van de visie ook worden samengevoegd tot één integrale kaartlagenviewer, waardoor zichtbaar wordt hoe de verschillende thema's integraal landen in de fysieke leefomgeving van de gemeente Valkenburg aan de Geul.

6 PARTICIPATIE

De samenleving verandert voortdurend en daarmee ook de verhouding tussen overheid en inwoners. Participatie en communicatie worden voor inwoners én overheid steeds belangrijker.

De Omgevingswet stimuleert initiatiefnemers en de gemeente om belangen, meningen en creativiteit op tafel te krijgen vóórdat een vergunning wordt aangevraagd of een besluit wordt genomen. De Omgevingswet zegt over participatie: 'het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit'. Met belanghebbenden bedoelt de wet inwoners, ondernemers, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bestuurders van andere overheden.

De gemeente moet bij besluiten in het kader van de Omgevingswet, in dit geval de omgevingsvisie, aangeven hoe zij de omgeving bij de voorbereiding heeft betrokken. En wat zij met de resultaten heeft gedaan (motiveringsplicht).

De wet geeft de gemeente de vrijheid eigen keuzes te maken hoe zij om willen gaan met participatie en welk proces daar bij past. De locatie, het soort besluit, de omgeving en de betrokkenen zijn immers elke keer anders. Ook het moment waarop participatie start, verschilt per keer; participatie is altijd maatwerk.

Om dit proces helder te maken voor de omgevingsvisie is een participatieplan opgesteld (zie bijlage E). In dit plan wordt beschreven op welke manier de participatie rondom de omgevingsvisie voor de gemeente Valkenburg aan de Geul wordt ingevuld. De omgevingsvisie wordt namelijk niet alleen door de gemeente Valkenburg aan de Geul opgesteld; de kernen en haar ondernemers/inwoners staan eveneens centraal; samen maken zij de kern en hun omgeving. Daar wonen, werken en leven zij elke dag. Ze hebben de kennis en informatie over het betreffende gebied en weten welke ontwikkelingen wenselijk zijn en welke veranderingen en ontwikkelingen minder of niet wenselijk zijn.

Er is in het participatieproces bewust voor gekozen om participatie ook via de digitale weg te laten plaatsvinden, zeker gezien de huidige corona situatie. Er is een [pagina op de gemeentelijke website](#) ingericht om geïnteresseerden op de hoogte te stellen. Via onder meer de digitale nieuwsbrief en de sociale media kanalen van de gemeente worden de inwoners en bedrijven naar deze website geleid. Daarnaast is er een [online platform](#) gemaakt, waar de omgeving de totstandkoming van de digitale versie van de omgevingsvisie kan volgen en reacties en ideeën kan achterlaten. Uiteindelijk zal de omgevingsvisie in een publiek-vriendelijke versie via het online platform ontsloten worden en middels het DSO-LV raadpleegbaar zijn.

7 PROCES EN PLANNING

Het proces om tot de omgevingsvisie te komen bestaat uit vier fasen:

1. Opstarten
2. Verkenning
3. Opstellen omgevingsvisie
4. Besluitvorming

Fase 1 liep in Q2 en Q3 van 2020 en is reeds afgerond. In deze fase zijn het bestaande beleid en de Sustainable Development Goals geanalyseerd (zie bijlage A en D) en heeft de opbouw van de omgevingsvisie vorm gekregen. In de ambtelijke raadpleging (omgevingstafel) zijn deze resultaten besproken. Tevens is de participatiestrategie uitgewerkt en hebben er sessies met college en directie, met de gemeenteraad en de ketenpartners plaatsgevonden om de koers te bepalen en kaders te stellen.

Fase 2 loopt van Q4 2020 tot en met Q2 2021. Deze fase staat volledig in het teken van het in gezamenlijkheid opstellen van deze bouwstenennotitie. Deze notitie is opgesteld op basis van de beleidsinventarisatie en –analyse (zie bijlage A), en de trends en ontwikkelingen die spelen. De notitie wordt vastgesteld in Q2-2021. De conceptversie van de notitie is besproken met de omgevingstafel. Tevens is in deze fase ook de participatie van start gegaan, met de ansichtkaartenactie, het online platform en “Rundsje Vallekeberg” (zie Bijlage E).

In fase 3 (Q3 en Q4 2021) wordt de omgevingsvisie opgesteld, op basis van de input uit fase 1 en 2. In deze fase worden zowel het raamwerk als de conceptversie van de omgevingsvisie besproken met de omgevingstafel met de betrokken ambtenaren. Tevens wordt in deze fase een tweede (digitale) participatieronde georganiseerd. Deze participatieronde is met name een toetsronde; herkent de omgeving zich in hetgeen in de concept omgevingsvisie is verwoord. Dit doen we in de vorm van (digitale) omgevingslabs, onder voorbehoud een “jongeren Raadszaal escaperoom”, via social media en het online platform. Het college en de gemeenteraad worden geïnformeerd over de resultaten van deze participatieronde. Met hetgeen is opgehaald tijdens deze fase en de participatieronde wordt de ontwerp omgevingsvisie opgesteld.

In de laatste fase (Q1 t/m Q4 2022) wordt de ontwerp omgevingsvisie ter inzage gelegd. Er wordt hiervoor een inloopbijeenkomst georganiseerd. De ingekomen zienswijzen en de beslissing van de gemeente hieromtrent over de te verwachten gevolgen voor de omgevingsvisie worden vastgelegd in een Nota van Antwoord. Op basis van de definitieve Nota van Antwoord wordt de ontwerp omgevingsvisie opgewerkt tot het vast te stellen omgevingsvisie. Na besluitvorming door het college en vervolgens de vaststelling door de nieuwe gemeenteraad wordt de omgevingsvisie gereed gemaakt voor de publicatie op overheid.nl/DSO-LV.

SEPARATE BIJLAGEN

- A. Beleidsinventarisatie (Arcadis, 18 november 2020)
- B. Memo onderzoek PlanMER-plicht (Arcadis, 1 december 2020)
- C. Bouwstenen ketenpartners
 - 1. Bouwstenen voor water en klimaat (WL-WML, 2020)
 - 2. Kernwaarden gezonde leefomgeving (GGD-GHOR Nederland, 2020)
 - 3. Bouwstenen voor milieuthema's in de Omgevingsvisie (RUD Zuid-Limburg, 14 oktober 2020)
 - 4. Handreiking inbreng veiligheidsregio's in omgevingsvisies Kernwaarden (Brandweer Nederland, 2018)
- D. Sustainable Development Goals (Arcadis, 16 september 2020)
- E. Participatiestrategie (Arcadis, 25 augustus 2020)

COLOFON

BOUWSTENENNOTITIE
OMGEVINGSVISIE VALKENBURG AAN DE GEUL

KLANT

gemeente Valkenburg aan de Geul

AUTEUR

Julia Cramwinckel

PROJECTNUMMER

C05022.214170

ONZE REFERENTIE

D10016643:106

DATUM

3 mei 2021

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Tjakko Dijk
Adviseur omgevingswet

VRIJGEGEVEN DOOR

Sandra Kemps
Projectleider omgevingsvisie

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 1632
6201 BP Maastricht
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com